

BUDA-PESTA

14 Mart. st. v.
26 Mart. st. n.

Va esî duminec'a.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 11.

ANULU XII.

1876.

Pretiuulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Popórele Daciei înainte de colonisarea romana.

V.

Scythii.

Herodotu ¹⁾ ni istorisesc, că regele Persiei Dariu (515 a. C.) a întreprinsu o expedițiune de resbelu in contra Scythiloru, că sè-si resbune pentru incursiunile facute de ei cu unu seclu mai înainte de aceea (634—607 a. Cr.) in imperiulu Medo-persicu, cu ocasiunea persecutării Cimeriloru. Locurile adeca ce le ocupa Scythii — dice elu — au fostu ale Cimeriloru. Scythii impinsi de catra orientele Asiei au nevalitu a supra Cimeriloru. Acestia imparechiandu-se intre sine in privinti'a deslegării cestiunii: déca au d'a resistá incursiunii scythice, séu a emigrá mai departe, s'au impartitu in dóue partide, a domniloru (basileis) si a poporului (demos) si dupa o bataia crunta între sine, partid'a aristocratica a pornitu spre Asia mica, prigoniti de Scythi, cari inse nu i-au ajunsu, fiindu că Cimerii fugari au luat calea pe tiermii pontului, éra Scythii spre media, a supra careia au domnit vr'o 28 ani, — pana s'au intorsu éra la familiile sale d'a supra lacului Meoticu; cealalta partida a Cimeriloru remasa indereptu spre occidente, o vomu

¹⁾ Herod. Musele IV. Melpomene.

vedé figurandu sub diferite nume omogene Celtiloru.

Va sè dica vechii authochtoni ai locuriloru ocupate de Scythii veniti in Europa au fostu Cimerii de viti'a sud-europeana, Celtica.

Cum s'au intinsu ei pana d'a supra pontului Euxinu, amu vediutu la loculu seu, precum si aceea, că acesti Cimeri au locuitu in vecinatatea Scythiloru, despartiti unii de altii prin fluviulu Tanais (Don) aprópe de o mîia de ani (1534—634 a. Cr.) ²⁾ in pace, pana au urmatu incursiunea scythica.

Dar cine au fostu Scythii?

Ἐξυδ, *Ἐξυδης* la greci, Sacca ³⁾ la indi si persi insemnéza Nomadu, in opostiune cu popórele agricole si stabile din sudulu Asiei si Europei. Erá asiá dara in sensu mai largu o numire geografica, ce se dá la tóte popórele nomade din nordulu Asiei si Europei.

In sensu mai strinsu geneticu sub Scythi, cari — dupa cum ni spune Herodotu ⁴⁾ — se numiau pe sine insii-si *Skoloti*. se intielege acelu poporu, care se trage din Scythia indica, latindu-se pe d'a supra Medo-persiei si a lacu-

²⁾ Herod. IV. 7. si Rotteck allg. Weltgesch. I. 2. 11. §. 4.

³⁾ Herod. VII. 64 (Saccæ sunt Scythi.)

⁴⁾ Herod. IV. 6.

lui caspicu s'au trasu pana in regiunile d'a supra lacului meoticu in vecinatatea Cimeriloru. In estinderea acést'a a loru ei fusera — in secl. VII a. C. intrerupti prin popórele Mesagetice, scoborite din regiunile altaice in siesurile lacuriloru Oxiane — (Aral) si Caspice, in urma carui incidente Scythii se rupsera si se despartira in dóue grupe, cea asiatica remase in regiunile Oxului si Jaxartului, — si cea europeana, care a ocupatu locurile Cimeriloru d'a supra pontului si a lacului meoticu (Azov). Cu acestia avemu d'a ne ocupá aci in specialu. — In contra acestora a fostu indreptata espeditiunea lui Dariu, secl. VI. a. Cr.

Locuintiele, insusirile si datinele Scythiloru europeni ni le descrie Herodotu destulu de apriatu, adoperandu-se totu-deodata d'a ne face cunoscuti si cu póporele vecine.

Dupa elu ⁵⁾ Scythia se estinde pe siesurile cele late ale Rusiei meridionale de astadi, inpendu de la gurele Istrului pana la Tanais. Acésta Scythia se marginiá la sudu cu Thracia despartita prin Istru, cu pontulu euxinu, peninsul'a cimerica séu taurica, si cu laculu meoticu. Spre oriente cu Sarmati'a, despartita de Scythi'a prin fluviulu Tanais (Donu), spre nordu cu Melanchlenii, Androphagii, Neurii s. a. éra spre occidente cu Agathirsii.

Latimea si lungimea ei numera catra patru mii de stadii, circa optu-dieci de mile geografice. Tiér'a supusa venturiloru nordici (Civeti) e frigurosa, lipsita de munti si de paduri, se taia prin multe ape, dintre cari cele mai mari sunt Istru (Dunare,) Tyres (Dnistru,) dupa acést'a Hypanis (Bugu), apoi Borysthenes (Dnipru), Panticapes (Conca), Hypakyris (Carcinitu?), Gerrhus (Donetiu), si in fine Tanais (Donu.) Scythia e avuta de pasiuni. Ei n'au nici cetati. nici fortaretie séu case stabile, ci traiescu cu familiile loru in carutie. ⁶⁾

In respectulu socialu ei se impartiau in trei clase : domni, agricultori si nomadi; negotiulu si industri'a éra in man'a colonieloru greco-milése, cari deschisera mai multe porturi de negociu in giurulu Pontului, a nume spre partea scytica : Tyras, Niconiu, Carcinitis s. a. intre cari Olbia la gur'a Boristenelui éra centrulu ce mijlociá comerciulu intre Grecia si nordulu Europei si Asiei pana la Issedoni; intielegându-se aci comerciantii prin tolmaci in siette limbi. ⁷⁾ Acesti coloni se numiau dupa

têgurile loru : Tyriti, Olbiopoliti, etc. indirecte si Scythii eleni.

Scythii domni (basileii) erau cei d'antâiu între Scythii, cari pe ceilalti i priviau cá pe selavii loru. Ei portau trebile stapanirii si a resbelului; locuiau între siantiurile ce le facuse spre aperiarea loru in contra serviloru, candu s'au intorsu de la persecutiunea Cimbriiloru din Media, asediandu-se in castrele de pamentu între Gerrhus si Tanais. Scythii nomadi locuiau mai cu séma partile nordice d'a supra Scythiloru regii si agricultori, pe candu agricultorii erau mai aprópe de tiermurile marei.

In respectulu cultului si altoru datine se deosebiau Scythii in dóue categorié: Scythii domni si nomadi aveau cultulu asiaticu mai cu séma a sórelui (oito-syrus) si a lunei (Artimpasa), a lui Marte (Ares) s. a. carora li aduceau sacrificie de vite, cereale, vinu etc. si in specie lui Marte i decorau altarele cu sabia. ⁸⁾ Alte date ale loru mai constau si in aceea, cá la ingropatiunile regiloru sacrificau servitori; ⁹⁾ la incheierea de pacturi fia-care picá câte-va picaturi din sangele propriu in pocalulu de vinu ce-lu beau, ¹⁰⁾ éra la ospetie intrebuintiau capatinele inamiciloru de pocale; ¹¹⁾ traiau din lapte de iépa si manancau carne de calu pe care o pastrau sub siea. Din contra Scythii agricultori din partile occidentale din regiunea fluviului Tyres, precum : Calipidii si Alazonii, cá si vecinii acestora Gellonii si Agathysii aveau datinele si cultulu tracicu, alu lui Dionisu (Bachu), cu cari Scythii cei adeverati nu se puteau impacá. ¹²⁾ Acésta deosebire caracteristica, e de insemnatu, pentru cá din ea deducemu consecintie esentiale. Limb'a Scythiloru a fostu un'a si aceea-si cu a Sarmatiiloru, dar mai corecta.

Acum sè trecemu si la datele ce ni le dá Herodotu in privinti'a popóreloru invecinate Scythiloru.

In respectulu acést'a Herodotu ni enaréza, ¹³⁾ cá Scythii amenintati de espeditiunea lui Dariu, au chiamatu intr'ajutoriu pe tóte popórele invecinate, a nume : pe *Taurii*, *Agathysii*, *Neurii*, *Androphagii*, *Melanchlenii*, *Gellonii*, *Budinii* si *Sauromatii*, ai caroru regi consultandu-se a supra acestei provocári, numai

⁵⁾ Her. IV. 17, 48—57, 79—110, 122—128.

⁶⁾ Her. IV. 46.

⁷⁾ Her. IV. 24.

⁸⁾ Her. IV. 59—62.

⁹⁾ Her. 72.

¹⁰⁾ Her. IV. 70.

¹¹⁾ Her. IV. 65.

¹²⁾ Her. IV. 17, 79, 108—109.

¹³⁾ Her. IV. 102, 119.

Sauromatulul, Budinul și Gelonul au promis ajutoriul cerut, era ceilalți au refuzat ori ce amestec. După ce mai departe Dariu trecându-Bosforul și-a îndreptat flot'a pe pontul în sus, și pe Istru până la strimțoarea unde se ramurește Delt'a lui, adică la Isaccea de astăzi, unde a pregătit un pod pentru trecere pentru armat'a pe diosul ce sosira pe tărutul tracic, a irupt din partea ast'a în Scythia.¹⁴⁾ Scythii retragându-se o parte până peste Tanais, Persii i-au persecutat d'a lungul Scythiei până în Sauromatia, și d'aicea suindu-se spre Budini au ajuns până la desiertul Tysagetilor. D'acolo sucindu-se Scythii persecutați în dreptul spre occident, Persii li-au urmat prin tărurile Melanchlenilor, Androphagilor și Neurilor. De aci Scythii voindu a intra și în tărutul Agathirsilor, aceștia i-au oprit cu amenințări de arme la marginea tării.¹⁵⁾ Vădindu Dariu, că Scythii nu se dimit la o bataie deschisă cu Persii, și trecându terminul susținerii podului la Istru, s'a reîntorsu *reinfecta*.

Din această enaratină am vădit în general și regiunile în cari se susțineau popoarele vecine Scythilor. Dar Herodotul ni mai dă și alte date speciale, cari ni pun în poziție d'a cunoște locuințele și datinele acestor popoare vecine și mai apriate. A nume:

1) *Taurii* din peninsul'a Cimerică sau Crimeea numită asiatică de la primitivii ei locuitori cimeri; de această peninsulă se numără și Chersonesul tauric, de la caten'a muntilor taurici, ce începe de la Himalaia, spre Asia mică cu o ramură a Caucasului numit și taurul Armenic, ce trece cu intrerumperea de la Bosforul cimeric, până în această peninsulă. Aci se află un munte d'a lungul peninsulei, ce și astăzi mai ține numele Tauru. Poporul tauric lă-descrie Herodotul¹⁶⁾ că pe un popor cu totul diferit de Scythii.¹⁷⁾ Taurii sunt foarte crudi, inimi străinilor, pe cari prindindu-i în sacrificia dieții lor Iphigenia; traiesc din pradă marină și din resbelu,¹⁸⁾ — se vede asiatică dară a fi fost o amestecatură din remășițele Cimerilor cu imigrațiunile caucasice și hellene. Pe Cimerii ești din peninsul'a taurică i-am vădit figurându între popoarele celtice sub numire de *taurisci* și *teurisci*.

¹⁴⁾ Her. IV. 89.
¹⁵⁾ Her. IV. 125.
¹⁶⁾ Her. IV. 103.
¹⁷⁾ Her. IV. 99.
¹⁸⁾ Her. IV. 108.

2) *Sauromatii*.¹⁹⁾ Aceștia locuiau că vecini Scythilor spre oriente între Tanais (Donu) și Rha (Volga,) începându de la anghiul lacului meotic în sus către nord, (va să dăcă țăr'a cosacilor donici de astăzi.) Ei se traieau din următorii Amazonelor²⁰⁾ fugite din Caucașia, de la Thermodonu, plutindu pe ap'a pontului euxin, până au sosit la tărutul Scythiei. Aci făcându cunoștință și împreunându-se cu luptătorii Scythii, din generațiunea acestora au format un popor rudu, dar independent de Scythii, a cărora limbă nu o putuă înveți pe deplin, ci vorbeau un dialectu stricatu. Femeile lor mergu în bataie și la vânătu și pórta asemenea îmbrăcăminte că barbatii.

Cine nu va vedé din împreunarea această a Scythilor cu Amazonele o alegoria a împreunării Scythilor cu femeile autohtonilor, locuitorilor-barbati prepați prin resbelele de aperiare? Și deca autohtonii Scythiei au fost din familia celtică, urmarea e naturală, că amazonele au fost o ramură celtică.

Peste Volga spre oriente în vecinătatea Sarmatilor vinu gintele venatorilor a nume spre lacul Oxianu *Messa-geti*, era spre muntii uralici *Tyssa-geti* și *Iyrcii* (turcii?), cari asemenea sunt venatori.²¹⁾

De aci în colo Herodotul descrie popoarele asiatiche spre sud: *Persi*, *Indii* etc., spre oriente: *Isedoni*, *Arismaspii* și *Grifi* cari pazescu aurulu²²⁾ totu ginte mongolice în giurulu muntilor Altaici. Era spre nord în regiunile muntilor Uralici pe *Argypeii* ómeni cheli cu nasulu turtitu, cari traiescu cu ponticane (porumbele), apoi ómeni ce dormu o diumetate de anu (n'au sóre) (Calmucii, Eschimocii etc. din Siberia.²³⁾

3) *Melanchlenii*. Indata după Sauromatii

¹⁹⁾ Her. IV. 110.

²⁰⁾ Amazon. la Strabo 505.

²¹⁾ Her. I. 204. 215. IV. 11. 22. și 123. — γερ (get) însemnéza venatoriu. De aci vine confuziunea multor'a — între cari și V. Maniu, (is. istorică pag. 31 not'a I. etc.) cari identifica pe venatorii asiatici *Messa-* și *Tyssa-*geti cu venatorii din Thraci'a și Daci'a *Daco-*geti, și ramur'a acestora întinsa până la Tiras (Dniștru) numiti *Tyrageti*. Dar *Iber-*getii lui Strabo (161 —) din Spani'a totu Scythii asiatici au fostu?

²²⁾ Her. III 102—116. IV. 13. 27. Aurulu acest'a se află parte în muntii Uralici la nordul Europei și Asiei, parte în nesipulu desiertului Gobi, unde-lu aduna nise furnici mari la făcerea mosinóielor, și se iau după ómeni deca se aproprie de ele. Va să dăcă, pe aici sunt d'a se caută grifi, pe cari B. P. Hasden în ist. Crit. i cauta în Ardealu.

²³⁾ Her. IV 13. 23.

intorcându-ne spre occidente vecinii cei nemijlociti ai Scythiloru sunt Melanchlenii²⁴⁾, cari locuescu d'a supra Scythiloru regii, sunt altu-felu, si nu poporu scythicu²⁵⁾, de si au unele datini scythice, pórta vestminte negre, de unde si-deducu si numele. D'a supra Melanchleniloru se afla lacuri si locuri pustie. Considerandu, cà Gerrhu (Donetiu unde locuiau Scythii,) cá tóte apele din Scythia tragu cu sorgentii sei spre nordu-vestu, asiá noi trebue sè-i cautàmu in-pendu de la Ukraina de astadi spre nordu-vestu.

4) *Androphagii*, cari sunt unu poporu cu totulu deosebitu de Scythi; au limb'a loru propria, sunt feroci, manca carne de omu, locuintiele loru sunt intre Melanchleni si Neuri d'a supra Boristeniloru.²⁶⁾ Aproximativu locuintiele acestora se potu considerá pe la sorgintele fluviului Hipanis (Bug) prin Wolhinia de astadi spre nordu-vestu.

5) *Neurii*. Acestia locuescu d'a supra Scythiloru Alazoni²⁷⁾ in regiunea fluviului Tyras (Dnistru), care despartiesce tíer'a Neuriloru de a Scythiloru. Ei au fostu sositu acolo inainte de espeditiunea lui Dariu cu vr'o câte-va decenie din alte regiuni, de fric'a sierpiloru,²⁸⁾ si se ocupa cu lucruri strigoice, schimbandu-se in lupi (Wehrwolf). Credemu d'a puté aflá locuintiele loru pe la sorgintele Dnistrului prin Podolia de astadi in susu.

6) *Agathyrzii*, cari locuescu prin locurile de unde curge fluviulu Maris²⁹⁾, va sè dica in Ardealulu de astadi, si se invecinéza cu Scythia. Ei sunt luxuriosi si avuti de auru, traiescu intre sine amicabilu si comunismu cu femeile, cá sè fia toti intre sine infratiti si ruditi si sè nu fia unulu catra altulu invidiosi séu inimiciti. In celelalte datine ale loru se apropia de Thraci. Fiindu locuintiele Agathirsiloru situate tocmai in centrulu terenului, la care tintescu cercetările nóstre, ne vomu reintórce la ei mai in specialu.

Ací sè aruncàmu o privire si a supra Budiniloru si Geloniloru, cari de si nu se amintescu cá marginasi Scythiei³⁰⁾, totusi ei au

luatu parte la aperarea Scythiloru in contra lui Dariu³¹⁾, a nume:

a) *Budinii*³²⁾ se descriu cá ómeni cu perulu blondinu si ochii albastri. Ei locuescu mestecati cu gelonii, de cari se deosebescu tare, atátu in datine, si cultu, câtu si in limba si in traiulu vietii, pentru cà Budinii sunt locuitori primitivi, nomadi, selbatici, mananca pere de bradu; din contra —

b) *Gellonii*³³⁾ pe cari Herodotu i crede a fi de origine hellena, alungati din emporiele loru de negotiu, se ocupa cu agricultur'a si horticultur'a, mananca pane, si se deosebescu de Budini si in privinti'a phisionomica. Gellonii tinu cultulu hellenicu, avendu sanctuare de diei hellenici, prevediute cu statue, altare si capele de lemn. Ei celebréza feste totu la trei ani cultulu lui Dionisu, dupa modulu bachanticu. Vorbescu parte grecesce, parte si limb'a scythica.

E greu d'a ne orientá astadi despre locuintiele Budiniloru si Geloniloru, pentru cà ací i aflàmu spre Tanais, ací in regiunea neuriloru adeca a Dnistrului. Herodotu ni spune, cà Budinii locuescu d'a supra Sarmatiloru³⁴⁾, avendu spre oriente pe Tissageti, de cari se despartiescu prin o pustietate de siepte dile, fiindu tíer'a padurósa si paludinósa, pentru cari si cetatea Gellonos facuta de Gelloni tóta e de lemn.³⁵⁾

Din tóte aceste se vede, cà ei locuiau pe vâlile regiunii si ai sorgintiloru fluvielor Volga si Donu, ce ajungu si se intalnescu prin Lythvania si Volhinia cu sorgentii Dniproului, prin urmare fiindu Budinii mestecati cu Gelonii, unu poporu dupa cum dice Herodotu³⁶⁾ fórte mare si latitu, nu e nici o mirare, déca pe Budini si pe Geloni i aflàmu mai tardiu pana pe d'a supra si in vecinetatea Neuriloru, spre regiunea Vistulei³⁷⁾ adeca spre Germania. Se insemnàmu ací, cà Herodotu tóte aceste le spune numai din audire, si prin urmare regiunea locuintieloru acestoru popóre e numai

31) Her. IV. 102. 119. 120. 122—123.

32) Her. IV. 21. 108. 109.

33) Her. IV. 108. 109. Multi au identificatu pe Geloni cu Budinii. (Vedi si W. Schmidt Die Gellen und Daken. Archiv des sieb. Vereins 1859 p. 9—10) inse Herod. (IV. 109), spune apriatu cà pe nedreptulu se identifica. Vedi si la Strabo 504 Gellii.

34) Her. IV. 21.

35) Her. IV. 108. 109.

36) Her. IV. 108.

37) Vedi: Periegete Dion. V. 30. — Tetres Chil. VII 222. 703 s. 759.

24) Her. IV. 100.

25) Her. IV. 20. 107.

26) Her. IV. 18. 106.

27) Her. IV. 17—51. 105.

28) Póte de lacustele ce se ivescu adeseori. B. P. Hasdeu: Ist. crit. reduce regiunea sierpiloru de unde au fugitu Neurii la insulele Sierpiloru si la Delt'a Istrului-Peuce si Leuce.

29) Her. IV. 49.

30) Her. IV. 100.

aproximativa. Lacurile si locurile paludinóse la cari indigitéza Herodotu, ne facu a crede, cà locurile acele se apropiu de litoralele marei baltice.

Mai incolo de Vistula spre nord-vestulu Europei, adeca spre Germania si Scandinavia de astadi Herodotu nu mai are nici o cunoscentia, afara de ce a auditu si elu vorbindu-se de *Hiperborei* adeca de ómeni ce trecu peste muntii Carpatiloru spre Nordu,³⁸⁾ si cari trimitu sacrele loru oferte invelite in spicuri de grâu pana la Dodona si Delos, incredintiandu-le la vecini, cari din mana in mana le predau la vecinii mai de parte pana ajungu la locul destinatiunii loru.³⁹⁾

Aici, unde cunoscentiile geografico-ethnice parasescu pe Herodotu, trebue sè luàm datele mai tardie. Strabo geografulu⁴⁰⁾ ni suplinesce in câtu-va acésta lacuna intr'atât'a, incâtu cinci secle dupa Herodotu afla pe Sauromati sub diferite numiri speciale : Sarmati, Roxolani (Russolani), Jazigi etc. estinsi pe d'a supra regiuniloru scythice mai susu descrise, adeca pe acolo, pe unde Herodotu pune pe Budinii, Melanchlenii, Andropophagii si Neurii, va sè dica peste tóta Russia europeana de astadi pana la Vistula; éra de aci incolo spre vestu pana la Rinu si spre sudu pana la caten'a muntiloru Carpatho-Hircinici, va sè dica Germania de astadi, deja ocupatu de gintea germanica.⁴¹⁾

Consecinti'a naturala, cà dupa ce Sarmatii si Scythii lui Herodotu, cari au avutu un'a si aceea-si limba, si cari prin positiunea geografica ocupara pana pe timpulu lui Strabo, se potu fara indoieála considerá de antecesorii Letho-Slaviloru, Budinii, Melanchlenii, Andropophagii si Neurii si Heperboreii⁴²⁾ lui Herodotu cu limba diferita de cea scytho-sarmata se ivescu impinsi de elementele sarmato-scythice spre occidente, ocupandu spaciulu vacuu a lui Herodotu pana la Rhinu, si marea Baltica, se potu luá de elemente Germane.

Dupa impingerea elementelor germane

³⁸⁾ Her. IV. 13.

³⁹⁾ Her. IV. 32—35.

⁴⁰⁾ Strabo VII. 290—296.

⁴¹⁾ Germanii devenira cunoscuti la Romani numai dupa debelarea si supunerea sucesiva a elementelor celtice. Ei se grupau in urmatórele familie: Familia *teutonica*, impartita in Istuevoni si Inguevoni de la Rinu pana in peninsul'a Cimbrica (Niederlandii, Anglii, Danii, Scandinavii etc.) Famili'a Svedica (Svabii din Germani'a centrala), si famili'a *gothica* in regiunea Vistulei si a marei baltice.

⁴²⁾ Hiperboreii lui Herod. IV 13 si 32 si Strabo VII 507. se potu considerá de popórele finice.

prin cele sarmato-scythice spre occidente — casiuata intre altele chiar si prin espeditiunea lui Darius — tragându-se acele — dupa cum ni spune Herodotu⁴³⁾ — spre nordu-vestu, bate la ochi, cà câtu-va timpu mai figuréza Gelonii, éra dupa incetarea acestui nume ivirea numelui de Bastarni, pe cari Strabo nu scie cà tiene-se de Scythi séu de Germani, séu de nici un'a din aceste ginte⁴⁴⁾ tocmai pe unele si acele-si locuri intre Carpati si Dnistru, pana la Delt'a Dunarei, va sè dica tocmai pe acele locuri, pe unde — dupa Herodotu — incetandu Scythii cei adeverati, vietuiau nisce elemente parte dependente, parte independente de Scythi, dara cu totul diferite de ei atátu in privinti'a cultului, câtu si a limbei si datineloru, intielegu aci pe Alazoni, Calipidi, Geloni etc.

Enigm'a acésta se va deslegá de sine, indata ce vomu resolví cestiunea : cà cari au fostu marginele Scythiei spre sud-vestu, adeca spre Dacia?⁴⁵⁾

(Va urmá)

Durerea mea.

Ah! unde, unde sburatu-ai óre
O, prima-véra suridietória,
Cu sinu-ti veselu de dalbe flori?
Si unde, unde voi, visuri line,
Voi dile dalbe de farmecu pline,
A vietii mele ceresci comori?...

Eram ferice, cá 'n lunci o flóre,
Si ori ce neguri intristatórie
Erau departe de sinulu meu...
Si cá unu flutura prin cea campía,
Spiritu-mi veselu cu bucuría
Prin sfere line saltá mereu...

In sinu-mi fragedu domniá atunce
O prima-véra cu multu mai dulce
Cu multu mai svava, cá cea din plaiu!
Flori dulci — sperantie si visuri line —
Zimbiau in cale-mi, si pentru mine
Ah! lumea 'ntréga érá unu raiu!...

O! mórte trista si multu amara!
De ce din asta doiósa tiéra,
De ce atunce nu me luasi:
Sè trecu din lume, sè moru cum móre

⁴³⁾ Her. IV. 125.

⁴⁴⁾ Strabo VII. 294.

⁴⁵⁾ Din numerii trecuti avemu de a mai indreptá urmatórele gresieli ale decopiatoriului: pag. 75 not'a *) in locu de: vedi opulu acestuia, pune: Vas. Maniu i' disert. pag. 46, in comparatiune cu Herodotu IV 11 22 123. si V. 4. Strabo 118, 306. Pag. 87. Col. 1. rend. 27. *Cimri* in locu de Cimzi. — Pag. 97 Col. I. rend. 12 *Imau* in locu de Iman.

Atinsu de cósă, zimbindu spre sóre,
Unu crinu ferice si dragalasiu?

Sè trecu din dile cu visuri line
La alte visuri multu mai senine,
In ceriulu sacru, in empireu;
Sè nu simtu chinulu ce-acum m'apésă,
Sè nu vedu nóptea si cėti'a désă,
Ce adi se 'ntinde in giurulu meu!...

Vediut'ati crinulu palitu la facia,
Acui tulpina, acui verdétia
O róde 'n taina unu verme-ascunsu?...
Asiá sum si eu, fara colóre,
Secatu de-o rana, ce cruntu me dóre,
Strivitu de chinulu, ce m'a patrunsu...

Pe di ce merge durerea-mi cresce;
In sinu-mi veselu vai! adi domnesce
O tótna trista si-unu rece ventu:
De-a carui aripi otravitórie
Sperantie, visuri indulcítórie
— A fericirii dulci florióre —
Ingalbenite cadu la pamentu...

Oh! animi scumpe si multu iubite!
Amici cu fecie dragi, in florite!
Zadarnicu numai ve incercati:
Cu dulci cuvinte alinatórie
Sè-mi unge-ti ran'a, ce cruntu me dóre,
Si-a mea 'ntristare s'o alungati!...

A mea durere, a mea tristétia,
Nu-i pravu de tierna, séu noru de cétia,
Sè sbóre 'n aeru, sè tréca 'n ventu!
A mea durere-i o négra stanca,
A mea 'ntristare-i o mare-adanca...
Si nu va trece pana 'n mormentu!

Ér trist'a causa-a durerii mele...
Lasati cu mine s'o ducu la stele,
Ve vogu, lasati-o, n'o mai cercati!
A vóstra vóce întrebátória
Largesce ran'a ce cruntu me dóre...
Oh! dati-mi pace, nu me 'ntrebati!...

Dorita móрте! o! vino, vina,
Asculta: sinu-mi ce tristu suspina!...
O! stinge-mi chinulu nemarginitu:
Căci vai! departe de ori ce bine,
De dulci sperantie, de visuri line:
Viéti'a dulce e pentru mine
Unu valu de chinuri nesuferitu!...

Petru Dulfu.

Caletoría de pe pamentu in luna.

— Dupa JULES VERNE. —

(Urmare.)

Asiá dara form'a sè fía rotunda, marimea
de unu diametru cu 9 urme, cu parete de o ur-
ma grosu, materi'a aluminium, greutatea 20,000
de pundi.

Dupa aceste statoriri prim'a siedintia a
comissiunii se incheià cu indestulire.

A supra publicului din afara facù mare
impressiune scirea acestei statoriri, care indata
s'a publicatu prin diuarie. Multi facea din
capu cu nencredere. Unu glontiu de nóue ur-
me, si de 20,000 pundi de greu! Ce tunu va
trebuí pentru acel'a!

Tocmai deslegarea acestei cestiuni fu ob-
iectulu siedintiei a dóu'a, tinuta din partea
conferintiei.

Problem'a acuma erá acést'a: a dá unui
glontiu cu diametru de 9 urme si 20,000
pundi greu o iutiéla incepetória de 12,000
yardi.

Candu gur'a unui tunu arunca afara unu
glontiu, ce se intempla? Trei diferite puteri
esercita inriurare a supra glontiului: resistin-
ti'a aerului, atragerea pamentului si aruncarea.
Prim'a putere nu este pré considerabila; aerulu
din giurulu pamentului nu ocupa mai multu
spaciu, decâtu 10 mile, peste cari glontiulu
nostru va trece in decursu de 5—6 secunde,
ceea ce este unu intervalu destulu de micu, cá
sè nici nu consideràmú tóta resistinti'a aerului.
Atragerea pamentului, adeca greutatea glon-
tiului, in proportiunea departării totu scade.
Va sè dica in primele secunde e fórte mare,
mai tardiu totu mai mica; la o departare cá
lun'a deja e atátu de nensemata, încátu de
acolo corpulu ar cadé numai o jumetate de li-
nia in secund'a prima; adeca mai nimica.

Éta ce pedeca, la inceputu mare, dar apoi
micsioranda, trebue sè se delature prin impul-
siunea strasnica, data glontiului.

Acestu resultatu se va obtiné prin lungi-
mea tievei tunului, combinata cu cvantitatea
pravului de pusca.

Va sè dica, mai nainte de tóte trebue sè
se decida lungimea tunului! Pan'acuma nici
tunurile cele mai mari, Columbiadele, n'au
fostu mai lungi, decâtu 25 de urme. Alu nos-
tru trebue sè fía multu mai mare, giganticu
mai lungu.

Maston, omulu ultraismiloru, numai de-
cátu propuse o lungime de o jumetate de mila.

Lungimea tunului servesce spre a marí
resistinti'a gazuriloru inchise si legate prin
glontiu. Inse nici in privinti'a acést'a nu tre-
bue sè trecemu peste marginile necesarie. De
regula lungimea tunului e de dóue-dieci si cinci
de ori mai mare, decâtu diametrulu glontiului;
ér greutatea lui e de 230—240 de ori mai ma-
re decâtu greutatea glontiului.

(Va urmá.)

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare)

— Dar cum? — întrebă Pörös.

— Eu cam încep a întielege cum? — continuă baronulu-presiedinte.

— Asiá, — continuă Árpád, — că vomu scrie lui Albinescu o epistola, in care vomu impartesi, că mai multi insi au vediutu alalta séra pe Aurora esindu din locuint'a lui Zimbranu. Vomu spune, că aceia pana 'n momentul acest'a au pastratu pentru ei secretulu compromitiatoriu de onórea fetei si familiei lui. Si vomu adauge, că dinsii nici nu-lu voru respandí in publicitate, de cumva elu va renunúcia la candidatura si va lasá terenulu liberu pentru Zimbranu. La din contra, ei declara, că voru face întrebuintiare de acestu secretu, dandu-i publicitatea cea mai estinsa. Si-apoi védia elu ce va fi sfirsítulu!

— Minunatu planu! — esclamá Semmiházy.

— Ce e dreptu, — adause Pörös, — trebuie sè ne inchinámú capacitátií lui Árpád! Asiá ceva nici unulu din noi n'ar fi pututu sè plasmúiesca.

— Se vede, că dinsulu pórtá condeíulu in mana, — dise Ugorkafay, — in adeveru e vrednicu sè fia corespundintele diuarielorú.

— Elu, — dise Cameleonu cu ironía, pe care inse nimene nu o observá, — nu numai scie sè faca rapórté diuarielorú despre cele intemplete: dar insu-si e in stare a produce evenimente vrednice de raportatu.

Indestulirea erá generala. Toti si-esprimara complacerea lorú. Numai baronulu-presiedinte stá pe gânduri si tacu.

In sfirsítu apoi începú sè vorbésca si elu, — si dise:

— Planulu e fórté bine croitu; inse mie mi se pare, că totusi nu se póte realisá.

— Pentru ce? — întrebă Árpád cu mirare.

— Pentru că ori câtú de genialu este acel'a, totusi are o scadere mare, — respunde baronulu.

— Ce? — întrebarea mai multi.

— Acea, că nu este cuviinciosu, — respunde baronulu.

— Cum? — întrebă érasí corespundintele.

— Eu — continuă baronulu — gândescu, că in afaceri electorale multe se permitu; este iertatu sè mergemu pana la marginile estreme: nici odata inse nu se cade sè desconsiderámú simtiementulu cavalerescu. Astu-felu dara putemu sè facemu lui Albinescu ori ce neplacere; nu potú inse a me invoí, cá sè compromitemu onórea unei fete, care nu ni-a gresítu, care nu ni stá in cale, care nu se póte aperá, si pentru care divulgárea secretului nostru ar fi o sentintia de mórté. Procedur'a acést'a, dupa parerea mea, n'ar fi cuviinciosá; cu atátu mai putinu cavalérésca.

— Asiá e, — grabi a aprobá numai decátu Pörös, caruia i si parú reu, că mai nainte a primitu propunerea corespundintelui, fara sè fi ascultatu mai antáíu parerea baronului.

— Dupa o meditare mai adanca, — adause Ugorkafay, — eu inca trebuie sè recunoscú, că domnulu baronu are dreptu.

— Si eu, — adause Semmiházy.

Correspondintele diuarielorú aruncá spre ei o cautatura de dispretiu, apoi dise:

— Nu me interesezu multu de parerea vóstra, căci nu tinu multu la aceea. E schimbaciósá cá vremea in aprile, si se 'nchina totu-de-una puterii, cum se 'ntórcé flórea-sórelui totu catra sóre. Caus'a, că vinu sè ieu de nou cuventulu, este d'a respunde domnului baronu, a carui parere si pentru mine totu-de-una e respectabila.

Baronulu i se 'nchiná, éra Árpád continuá:

— Domnulu baronu are dreptu, că planulu meu nu este nici cuviinciosu, nici cavalerescu. Inse mi-permitu a reflectá, că se insiéla, afirmandu, că in asemenea afaceri ar trebui sè se respecte cuviinti'a, séu cavalerismulu. In politica, si in specialu in luptele electorale, este permisú sè se întrebuintieze ori ce felu de arme. Aice nu se considera mijlócele, ci numai scopulu. Apoi, revenindu la casulu specialu, noi nu vomu comite nici unu actu necavalerescu. Avemu unu secretu mare, pentru Albinescu pretiosu, — lu-vomu oferí dara lui, sè-lu cumpere, lu-vomu dá in schimbu pentru unu faptu alu lui. Éta totu ce voimu sè facemu! Déca elu va primí ofertulu, tégulu se va incheiá, secretulu nu se va divulgá, si Auror'a nu se va compromite de felu. Ér déca nu va primí, inca vomu puté fi linisciti, că nu noi, ci dinsulu este autorulu urmárilorú; căci ar fi pututu sè le oprésca; si n'a facutu acést'a.

Cuvintele lui Árpád facura impressiune mare in toti. Niste ómeni cu simtieminte nationale fanatiche, precum erau dinsii, porumpeau cu placere in aplause frenetice, căci toti consimtieau, toti aprobau cuvintele lui: inse baronulu, uniculu aristocratu între atátia democrati, avea a supra lorú asiá mare influentia, incátu nici unulu nu cutediá a-si exprime parerea.

Erá tacere.

Cameleonu Tufariu, vechiu inamicu personalu alu lui Albinescu, pentru că acest'a mai de multe ori si-a permisú a contra-balantiá activitatea-i politica, si astu-felu — precum dice lumea — i-a facutu multa paguba, — uitá la momentu superarea, ce i-a causatu Árpád prin combaterea informatiunii sale despre desfacerea logodirii lui Stefanu cu Auror'a; uitá tóte, căci i plesni prin minte ide'a, că éta ocaziunea cea mai potrivita sè-si resbune si elu in contra lui Albinescu, pentru acele multe neplaceri, compromissiuni si suspicionári, câte i-a facutu acést'a.

Elu dara vediendu, că nimene nu cutéza sè gráiesca fatia de convingerea baronului, dise aceste vorbe:

— Eu respectezu si stimezu cuvintele de lealitate ale domnului baronu, cari au sorgintea lorú in o anima in adeveru cavalérésca. Cu tóte aceste fia-mi permisú a spune, că ele de asta-data la ocaziunea presinte nu se potú aplicá. Frumosu si nobilu este simtiementulu cavalerescu pe terenulu seu: inse in moci'l'a luptelorú electorale astu-felu de flóre nu póte sè crésca. De aice este eschisu cavalerismulu. Triumfulu este scopulu principalu. Mijlócele si căile nu ne privescu. Eu dara mi-permitu respectuosu d'a nu fi de asta-data de parerea domnului baronu, ci sè sustínu propunerea amicului nostru Árpád.

Aceste cuvinte schimbara indata situatiunea. Ele inspirara curagiu celorú de fatia, cari mai nainte — dupa vorbirea baronului — nu cutediara a graí. Si in scurtu timpú, unulu dupa altulu si-esprimara parerile, că dieu cavalerismulu de asta-data trebuie pusú la o parte, si sè se esecute planulu lui Árpád, căci acel'a va puté sè usioreze realisarea scopului.

Baronulu, vediendu, că a remasu singuru cu conceptulu seu despre cavalerismu, dîse frecandu-si manile:

— Faceti, ce veti voi, dar pentru faptulu acest'a eu nu primescu nici o respundiabilitate a supra mea!

— Nici nu trebuie, — respunse corespundintele. Vomu suportá noi tóta respundiabilitatea.

Si dupa acést'a societatea se imprasciá, insarcinandu-se mai antáiu cu executarea planului insu-si propunetoriulu, carele intre toti sciindu mai bine manuí condeiulu, va fi mai desteru a compune o epistola anonima catra Albinescu.

XI.

Momentulu decisivu.

Sè ne rentórcemu la Stefanu!

Dupa ce Aureliu Pompilescu se departá din locuinti'a lui, precum amu spusu, dinsulu a remasu sub impressiunea unei iritatiuni cutrieratóric.

Dóra a sut'a óra si-recapitulá in memoria tóte cele petrecute in internulu lui si in giurulu seu in septemanile din urma. Facú asemenare intre starea lui mai de demulu si intre cea de acuma, si constatá, că a trecut prin o schimbare mare.

Atunce ducea o viétia modesta si lina, dar indestulita si fericita; acuma liniscéa a sburatu din traifulu seu, dar a dusu cu sine si indestulirea, ma dóra si fericirea.

Atunce avea o multime de amici, cari lu-iubiau numai din instinctulu animei loru, acuma numerulu amiciloru pare că s'a imputinatu, si cei ce au mai remasu, lu-iubescu numai din interessu materialu, precum tocmai in momintele trecute s'a pututu convinge.

Atunce lu-stimau toti, tineri si betrani, erá modelulu tinerimei si fal'a betraniloru: dar acuma ómenii cei mai sinceri róndu pe róndu lu-parasescu, betranii — in frunte cu Albinescu — lu-condamna, ér tinerii — prin vocea lui Aureliu — lu-despretiuescu.

Situatiune neplacuta!

Positiunea in care lu-têri unu pasiu neprecurgelat alu lui, unde lu-amagi lacomi'a de rangu innaltu si viétia comóda, i acusá consciinti'a, si i stêrni o remuscare adanca.

Si acést'a se potentiá mai alesu prin cuvintele lui Aureliu, vechiu amicu intimu alu seu, lipsitu de fatiaria vicelna, a carui parere totu-de-una avea o inriurire mare a supra lui.

Inca si Aureliu l'a parasitu, prietenulu seu din copilaria, cu care a petrecutu atáti ani fericiti, cu care a creatu atáte illusiuni frumóse; pe care atátu de multu l'a stimatu; care posede unu caracteru atátu de nepetatu, si cu care dimpreuna ei amendoi au combatutu asiá adese ori tradárele nationale!

Asiá dara dinsulu in adeveru e peccatosu.

Sub impressiunea acestei remuscári, Stefanu erá gata sè se rentórcá de pe calea gresita, recunoscéndu-si gresiél'a, si promitiendu a remané in viitoriu fidelu stindardului natiunalu, unde mai de multu a debutatu cu onóre.

Inse i erá rusine sè faca acést'a.

Elu a fostu unu tineru cu caracteru, pe elu nu l'a condusu vr'o intentiune criminala séu réu'a vo-

intia, — elu a cadiutu numai gertfa unei amagiri naive.

A gresitu, dar nu cu vointi'a sa, căci a fostu sedusu.

Erá tineru, avea ambitiune, si doriá sè jóce unu rolu mai mare.

In naivitatea sa, elu crediú, că facéndu o concessiune óre-care in privinti'a politica, va puté sè realizeze acestu visu, fara că prin acést'a sè faca vr'o paguba natiunii sale.

Se póte, că déca erá cine-va, care la inceputu i spunea, că presupunerea acést'a e falsa, si că acést'a cale duce la tradare nationala: dóra se rentórcéa numai decátu.

Inse elu nu intelní unu astu-felu de omu.

Vechii lui amici, Bumbescu, Cimbrudanu si ceialalti, in locu de a-lu desamagi, inca ei lu-svatuirea sè faca acestu pasiu, ei lu-indemnara si incuragiara, candu dinsulu la inceputu li refusá cererea si i atacá aspru pentru acést'a indemnare.

Erá dintre cei mai betrani, Albinescu, in locu de a-lu capacítá parintiesce, lu-atacá indata aspru si fara crutiare, ceea ce nu póte sè produca decátu numai iritatiune in ori ce anima tinera.

Asiá dara a fostu usioru sè se amagéscá, sè lu-nece si sè gresiéscá...

E bine, in momintele aceste elu vediú in ce stare a ajansu. I pareá reu de tóte cele facute. Erá gata sè se rentórcá cu placere, dar nu mai putea sè faca acést'a.

In intrernulu lui numai decátu se iví intre-barea:

— Ce ar dice lumea?

Si éra elu si respundea:

— Lumea ar dice, că sum unu omu usioru de minte, fara caracteru constantu, in care nimene nu se mai póte increde, căci mi-schimbu principiulu in fiecare momentu.

Si asta erá sè fia pentru dinsulu o judecata pré aspra!

Stefanu erá convinsu, că dinsulu a gresitu si că a fostu amagitu. Inse nici decátu nu voiá, că lumea sè afle, că elu s'a desamagitu; căci atunce opiniunea publica lu-putea acusá cu totu dreptulu, că dinsulu numai din interessu materialu si-a schimbatu parereá.

Si sentinti'a acést'a avea sè-i produca o mórte morala.

— Nu! Elu nu me mai potu rentórcé pe calea cea vechia, — si-dise elu. Candu am parasitu-o, am disu tuturora, că facu acést'a din convingere, precum mi-a si parutu că urmezu. Trebuie dara sè remanu totu pe terenulu acest'a, de cumva voiescu, că lumea sè renósca si despre mine, că am si eu o convingere, pe care voiescu s'o ducu la triumfu, chiar si fatia de cele mai grele pedece!

Apoi tacú; dar peste câte-va minute adause:

— Intemple-se, ce se va intemplá, eu trebuie sè-mi urmezu calea hotarita, de cumva voiescu sè mai figurezu in lume cá omu ce are curagiulu opiniunii sale, cá omu de omenia!

Si dupa aceste vorbe, usioratu éراسi in internulu seu, uitá sè mérga la otelu a vedé pe Aurora; nici de dins'a nu-si mai aduse a minte.

Nu e mirare. Elu nu o mai iubiá din anima. Si

mai ingrigiá unu minutu dóue de sórtea ei ; apoi érași o uitá de totu.

Intr'unu tardiu inse totusi se ivi in memori'a lui figur'a ei. Dar elu nu mai tresari, figur'a ei nu-i mai facea remuscare.

Ce e dreptu, dinsulu mai erá inca logodniculu ei. Anelulu de credintia i spunea, cá Aurora este mirés'a lui. Inse elu sciea pré bine, cá acésta casatoria atérna numai de unu firu de peru. I pareá cá defacuta de totu. Si déca n'a retramisu inca anelulu de credintia, numai simtiulu seu cavalerescu e caus'a ; inse dinsulu nu s'ar superá de felu, déca tat'a Aurorei si ar tiné vorb'a. Elu ar deveni liberu de totu, éra ea, — faca ce-i va placé.

Éta prin ce schimbare trecu anim'a lui in decursu de câte-va óre ! Acuma nu-i mai pasá de sórtea ei, ci se interessá mai tare de vítoriuulu seu propriu. Decisu a merge mai departe pe calea apucata, elu nu mai voi sè reincépa nici legatur'a de amoru cu Auror'a.

Lipsitu astu-felu de tóte simtiemintele sale vechi, i se pareá cá stá la inceputulu unei vieti nóue, care de si nu-i promitea indestulire, i suridea inse cu stralucire si pompa.

Numai de la elu atérná sè aiba unu debutu intimpinatu de aplause.

Si elu se predete sortii.

Din minutulu acést'a nu mai erá stapanu a supra sa, ci deveni o jucareia a destinului.

In starea acésta nóua a lui, ce e dreptu, nu se simtiea bine. I pareá, cá si candu ar fi ratecitu pe niste căli neamblate, de unde nu scie sè se rentórca. Par' cá ar fi unu strainu in o societate, care si-petrece bine. Cá vinitu aice din o alta lume.

Si fiindu cá nici decátu nu putea sè readuca liniscea in consciint'a sa, avea trebuintia de distractiune, trebuia sè mérga unde-va intre ómeni, sè uite aceste grigi apesatórie, si sè se deprinda cu viéti'a sa cea nóua.

Elu dara facu o ochire prin actele sale, déca n'are unde-va vr'unu terminu de pertractare séu atare licitatiune in provincia ?

Si gasi o licitatiune, departe, in comun'a Frundiesci, tocmai unde siedea si Székelyhidy.

Candu observá acést'a, tresari. Ce eventualitate neasteptata ! Acolo va revedé pe Irma, pe care n'a vediutu-o de la serat'a baronului Bérczfalvy ! Éta prim'a dispositiune a sortii !

— Inse óre sè mergu acolo ? — se întrebá elu in primul momentu. Irma va gândi indata, cá eu numai pentru dins'a m'am dusu. Cade-se acést'a ?

Si dupa unu momentu de siovaire si-raspunse :

— De ce sè nu me ducu ? Au nu sum eu advocatu ? Au nu trebeu sè mérga advocatulu in totu loculu, unde lu-tramitu interessele clientiloru sei ?

— Si-apoi in sfrsиту, — incheia dinsulu, — chiar si sè me ducu tocmai pentru Irma, nu sum eu in dreptu a face acést'a ? Legatur'a mea cu Aurora e numai de adi pana mane, din care nu s'a conservatu decátu numai form'a esterióra, anelulu de credintia. Nu credu sè mai portu multu timpu pe degetu acestu simbolu de iubire. Acusi am sè deviu liberu érași, si atunce voiú puté sè iubescu pe cine voiú vré. Dar pan' atunce inca mi-este iertatu sè-mi cautu distractiune, unde o gasescu. Si fiindu cá Irma mi-promite desfetea cea mai placuta, haidamu la ea !

Si peste o jumetate de óra dinsulu se aflá pe cale, catra Frundiesci, unde sosi cu anima palpitanda.

Elu se cobori la casa satului. Notariulu i erá prietenu ; ispravira iute agendele oficiale. Apoi dinsulu facu visita la Székelyhidy, unde se sciea deja, cá dinsulu a sositu la Frundiesci, cáci in o comuna asiá mica unu evenimentu asiá de mare iute se respansece.

Stapanulu casei tocmai nu erá a casa. Marturindu sinceru, lui Stefanu nici nu-i pareá tare reu de acést'a. N'a vinitu elu aice de dragulu lui.

Dómn'a si domnisióra lu-intimpinara cu cea mai mare afabilitate, ceea ce i facu o impressiune fórté placuta.

Conversatiunea se infrá despre evenimentele dilei, si fia-care participá la ea. Dómn'a Székelyhidy se infatisia lui Stefanu cá o dama fórté placuta si culta, care posede nu numai o esperintia bogata, dar mai are si o cultura literaria si artistica considerabila.

Éra Irma i aparú, in contrastu cu infatisiarea-i din serat'a baronului Bérczfalvy, o fintia blanda, modesta si lipsita de ori ce picanteria respingatória.

Spirituulu ei, ce e dreptu, erá si acuma asiá de veselu, ridietoriu si glumetiú, cá in serata ; inse acéla nu superá, ci invesiá pe toti.

Apoi frumseti'a ei ! Ah ! ast'a par' cá a devenitu si mai incantatória. Atunce elu a vediutu-o in toaleta de balu, inzestrata cu tóte ornamentele unei splendori orbitórie ; acuma inse ea avea o simpla toaleta de casa, fara alte ornamente decátu frumseti'a dinsei.

Dar ornamentulu acést'a erá mai farmecatoriu decátu tóte ornamentele maestrite ; cáci erá naturalu, adevératu si dumnedieescu.

Stefanu o vedea cu sublima desfetare, ochii lui par cá privian plaiulu frumsetiei eterne, si anim'a-i par cá simtiea impressiunea unei fericiri supra-pamentene.

Acuma dinsulu nu se mai temeá de Irma. Nu voiá sè fuga de ea, sè scape de impressiunile ei si sè se ferésca de apropiarea ei. Din contra, i facea bucuria, o nalta fericire cerésca, putendu-o contemplá astu-felu si admirandu graciele ei adorabile.

Elu se simtiea eliberatu, anim'a-i nu-lu mai atragea catra Aurora ; i pareá, cá e deja liberu, si de aceea credea, cá póte sè admire pe Irma fara nici o remuscare.

Liberu ?

Da, in câtu privesce legatur'a lui cu Aurora, cáci dinsulu a ruptu fara sfiéla acea legatura.

Inse in privinti'a positiunii sale actuale, dinsulu nu numai cá nu erá liberu, dar pe nesimtite fu deja incatusiatu, deveni sclavu, care nu mai are vointi'a sa, si care trebeu sè se inchine idolului seu.

Elu erá deja sclavulu Irmei.

Éta rezultatulu acestei revederi !

Cu anima inundata de fericire parasí dinsulu acésta familia, de unde i suridea auror'a unui vítoriu fericitu, si unde sperá a regasi paradisulu seu perdutu.

Pe candu sosi a casa, acolo deja lu-asteptá servitoriulu lui Albinescu, care i adusesse o epistola de la domnulu seu.

(Va urmá.)

S A L O N U :

Calindarul septemanei.

Duminea 4-a din postu, Evang. Marcu Cap. 9, st. 17--31.

Dumin.	14	26	Cuv. Par. Benedict.
Luni	15	27	Sf. Mart. Agapiu.
Marti	16	28	Sf. Mart. Savinu si Par. Chr. din Pat.
Mercuri	17	29	Cuv. Par. Alexie, Imp. Onor. si Arcadie.
Joi	18	30	St. Par. Chiril, Archiep. Ierusalimului.
Vineri	19	31	S. S. Mart. Chrisant si Darie.
Samb.	20	1	Cuv. Parinti cei ucisi in mon. Sf. Sava.

Conversare cu cetitóriile.

Amabilele cetitórie si-voru aduce a minte de acelu interessantu remasiagu de insurare, publicatu in „Familia“, prin care dintre doi juni insoratiei acela care se va insorá mai tardiu, trebuie sè se faca membru fondatoriu la Asociatiunea transilvana.

Respectivii remasitori nu cugetara la aceea, cá acestu remasiagu alu loru se va divulgá in publicitate, si cu totu dreptulu, pentru cá remasiagulu se inchiaia fara martori.

Unulu dintre remasitori trebui sè fia dara tradatoriulu secretului.

E bine, amabile cetitórie, déca acelu unulu a devenitu tradatoriu, de ce óre si celalaltu sè nu fia indreptatitu a tradá unu secretu si mai interessantu!

Da, amabile cetitórie, me facu si eu tradatoriu, pentru cá subscrisulu pseudonimu sum unulu dintre acei remasitori de insurare.

Premitu aceea, cá acestu remasiagu e de o natura cu totulu seriósa, nu e numai gluma, si o dicu acésta nu pentru aceea dóra, cá sè devinu prin acést'a chiar si inaintea amabileloru cetitórie mai — interessantu, ci cá sè câstigu crediamentu deplinu secretului, ce in mani'a conremasitoriului meu tradatoriu lu-voiu tradá acum, si care altu-cum ar aparé numai cá o creatiune a fantasiei — cá unu romanu.

Cuprinsu seriosu cu câstigarea remasiagului, am cercatu impregiuru dupa o alésa a animii mele, si din indemnulu acést'a in un'a din dilele trecute, fiindu di de serbatória, mi-am propusu a face o excursiune intr' unu orasiu vecinu.

Audisem cá acolo sunt multe damicele incantatórie.

Dar ce necasu neasteptatu! Podulu de la Muresiu, peste care aveam sè trecu, lu-duse ap'a. Cinu nu erá cá sè potu trece cu trasur'a. Dar dupa pucina meditare ér devenii veselu. Mi-am adusu a minte, cá in satulu vecinu am unu cunoscutu bunu si acél'a mi-va imprumutá trasur'a pan' la loculu doritu. Trecui dara Muresiulu cu unu cinu micu, si peste pucinu timpu me aflai la cunoscutulu amintitu.

Cu cea mai mare afabilitate mi-oferi elu trasur'a ceruta.

— Dór nu te duci la petite? — me intrebá glumindu cunoscutulu meu.

— Ce si graiesci! — i respunsei. — Am unu lucrú de totu privatu!

Abié finii cuvintele aceste, si cine intrá in chilia? amicul meu conremasitoriu.

— La n'aiba, dar pe dta ce minune te aduce adi la mine? — lu-intrebá amicalu domnulu casei.

Si fraparea mea fu colosala, candu aflai din respunsulu lui, cá si dinsulu se róga de o trasura si chiar la loculu unde caletoriam eu.

— Tréb'a e minunata! — dise gazd'a casei. — Éca puteti caletori dara la olalta, incai nu ve veti uri!

Amicul meu inea me privi acum suprinsu.

Peste câte-va minute ne aflámu deja pe drumu.

— Ce cauti tu in orasiulu X.? — lu-intrebai pe amicul meu.

— Am, frate, nesce cause private cu notariulu publicu. Dar tu ce cauti?

— Eu, — i respunsei, — am de a conferá cu advocatulu N. despre nesce procese private.

Totu lucruri private!

Si abié ce ajunseramu in numitulu orasiu, ne si despartiramu de locu, cá sè ispravimu lucrurile nóstre — private.

Eu pe o cale contraria de alu amiculu meu, pornii dreptu catra o casa la o familia unde scieam cá se afla — fetiti'a cea mai placuta si frumósa.

In fracu, cu clapu-cilindru, papuci de lacu, etichetatu de la capu pan' la picióre, intrai peste pragulu usii, cá sè aftu alés'a animii mele, fericirea si raiulu venitoriulu meu.

Dar . . . ce sè fia acést'a . . . in chilia me intimpiná o afabila dómna tinera, nu acea *dama de casa*, langa care sperámu a vedé incantatóri'a ei copilitia.

Gresitu-am eu óre cas'a?

Fraparea si confusiunea mea erá nedescriptibila, cu atátu mai tare, pentru cá dómna tinera mi erá cunoscuta buna, si dins'a se bucurá deosebitu de visit'a mea.

— Am patitu-o! — disei in mine.

Si chiar candu murmurá cuvintele aceste, se deschise usi'a chiliei, si pe usia intrá . . . cugetati cá dóra copila incantatória din casa, ce o cercámu . . . de unde! . . . erá — amicul meu conremasitoriu.

Erá interessantu a vedé si fraparea lui, aflandume pe mine aci si vedendu pe tiner'a dómna pe divanu.

Confusiunea reciproca póte nu ar fi avutu capetu, déca din norocire nu s'ar fi ivitu d'odata domnulu casei, unu vechiu amicu alu meu si si a conremasitoriulu meu.

Eu acum pe deplinu me convinsei, cá o fatalitate me facu sè gresiescu cas'a, si nu facui visit'a acolo unde doriau.

Dar bunulu nostru amicu si domnulu casei luá visit'a nóstra de bani buní, si pana ce inserase bine nu scaparamu de la dinsulu.

Dar óre si amicul meu conremasitoriu gresise cas'a? . . .

— Frate, — lu-intrebai candu ne departaramu amendoi de aci, — d'apoi tu n'ai fostu la notariulu publicu?

— Cugetám cá siede aci! — respunse dinsulu.

— Cum? aci nu-a siediutu nici odata, ci precum sciu eu, aci o siediutu dlu Y. cu fetiti'a cea mai frumósa.

— D'apoi tu, — me întrebà amiculu, — tu n'ai fostu la advocatu?

— Si eu cugetám cà elu siede aci! — respunsei.

Dar respondiendu aceste me cuprinse unu risetu cu hohotu, càci nu me mai potui predomni in acoperirea ratacirii mele clasice.

Si amiculu meu inca se tradà, acompaniandu-me in acestu risu.

Acum ne descoperiramu apoi sinceru scopulu venirii nòstre, si ratacirea nòstra prin aceea, cà dlu cu fèt'a frumòsa s'a mutat din cas'a in care amu fostu.

— Frate, — mi-dise rentorcându-ne a casa pacaliti, — acest'a e unu malum omen, — asociatiunea transilvana va avé multu sè astepte dupa unu nou membru fondatoriu, déca totu asié ni se va întâmplà.

Acest'a e secretulu tradatu de mine din resbunare facia de conremasitoriulu meu tradatu.

A. Julianu.

CE E NOU?

Camer'a deputatiloru dilele trecute a desbatutu proiectulu de lege pentru organisarea fundului regescu. Deputatii Sasi au atacatu fórte aspru proiectulu, mai alesu deputatulu Bausnern, carele a pronunsiatu la adress'a natiunii unguresci cuvinte ne mai pomenite in diet'a unguresca. Cu tóte aceste inse proiectulu se va primí.

Senatulu Romaniei a fostu disolvatu in 3/15 martisioru. Alegerile nóue s'au anunsiatu pe 7 si 9 aprile.

Damele cari vreu sè fia frumòse, si spre acestu scopu întrebuintieza si néu'a de martisioru, au pututu sè aiba o deosebita placere in dilele trecute, càci dupa câte-va septemani de o adeverata primavéra, timpulu s'a schimbatu, si — dóra numai din galanteria pentru ele — a ninsu éراس.

Veduv'a lui Maximilianu. Printr'unu inspaimantatoru contrastu, ne spune „le Sport“, nenorocit'a veduva a lui Maximilianu — odata asiá de mandra si orgoliòsa — se vede adi transformata intr'o fiara selbatica. Ea se trantesce pe pamentu, intr'unu coltiu alu camerii ce ocupa in castelulu de Tervueren, si sare indata peste accia cari s'ar apropiá de ea. Tenebrile au cuprinsu cu totulu creerii sei si regin'a Enrieta, care s'a aretatu asiá de devotata catra cumnat'a sa, nu o vede de câtu fara scirea ei, cu ajutorulu unei ingeniose dispositiuni architecturale, creata la castelu pentru acestu scopu. Perulu seu pe care lu-pieptena in timpu de óre întregi, si list'a bucateloru sunt singurele ocupatiuni ale princesei. Ea mananca totu-de-una singura, si ridica de la mésa si pune ea in-sa-si talerile. Acésta sermana nebuna si obligatiunile mexicane este totu ce a remasu din cea mai frumòsa cugutare a domniei lui Napoleon III.

Societati si institute.

„Romania Juna“, Societatea academica sociala-literaria a junimei romane din Viena a alesu la inceputulu semestrului II-le, adeca in siedinti'a din 4 l. c., unu comitetu nou. Membrii acestui comitetu sunt: presedintele: Drd. med. Octavianu Blasianu; v-presedintele: stud. techn. Onoriu Tilea; secretarii:

stud. jur. Alesandru Ciurcu si stud. techn. Teofilu Ratiu; cassariulu: stud. com. Corneliu Cioranu; controlorulu: stud. fil. Corneliu Isopescu; si bibliotecariulu: stud. silv. Basiliu Popescu. Se astépta, cà societatea va inaintá multu sub conducerea acestui comitetu. — X.

Literatura.

✧ Dlu Georgiu Pasca, preotu in Gherla, publica invitare de prenumeratiune la opulu seu: „Viét'a S. Ioanu Chrisostomu.“ Pretiulu 50 cr.

✓ Dóue diuarie nóue au aparatu de curendu in Romania: unulu la Bucuresci, intitulatu „Fulgerulu“, care nu ni anuncia de câte ori va aparé, — si altulu in Rómniculu-Seratu, sub titlulu „Justiti'a“, care promite, cà va esi in tóta septeman'a odata.

T e a t r u.

✓ Dlu Fridericu Damé scrie in „Romanulu“, cà pana ce opera francesa in teatrulu celu mare din Bucuresci primesce gratis sala, orchestr'a, serviciulu si luminatulu: directiunea romana e obligata a plati tóte aceste! Nu e acest'a unu lucru, care isbescé si uimesce pe ori si cine!?

✧ O nóua drama romanésca. Compania dramatica, represintata si dirigiata de dlu M. Pascaly, la 4/16 martie a represintatu in teatrulu celu mare din Bucuresci pentru prim'a-óra pies'a: „Tiér'a si Mihnea Voda“, drama nationala istorica in 5 acte si 7 tablouri, de dlu Fridericu Damé.

M u s i c a.

Concertulu lui List, datu la 20 l. c. in Budapesta in favorulu ceorlu pagubiti prin esundare, a reesitu fórte bine, nu numai in privinti'a artistica, dar si in cea materiala.

✧ Charlotta Patti a datu de curendu concerte la Bucuresci, cu concursulu artistiloru Camillo Sivori violinistu, si Teodoru Ritter pianistu.

✧ Societatea filarmonica romana din Bucuresci, la 7/19 martisioru a datu primulu seu concertu simfonicu in sala teatrului celu mare.

Industria si comerciu.

Reclama americana. Faptulu, cà totu ce este ingeniosu, se petrece in America. Smith si Jones sunt ambii fabricanti de sapunu si amendoi intielegu reclama'a. Smith, a carui fabrica este la New-York, si-imagineza a orná tóte stancele de pe malurile Hudsonului, pana la o distantia de mai multe mile de orasiu, cu acésta inscriptiune in litere gigantice: „Cumperati sapunulu Smith!!“ Acésta negresitu strica lui Jones. Cauta câtu-va timpu o contra-reclama decisiva si o gasesce. . . Dupa câte-va dile caletorii pe Hudson ce-teau pe tóte stâncele, de desub de: „Cumperati sapunulu Smith“, acésta l'alta inscriptiune cu litere si mai gigantice: „Déca nu gasiti sapunulu Jones!!!“ (Voc. Covur.)

La Paris se va tiné in 1879 éراسi o espositiune universala. Directorulu generalu e si numitu deja de catra guvernulu.

T r i b u n a l e.

Dlu Stefanu Ioanovicu a deschisu cancelaria advocatuala in Budapesta, strad'a manei de auru nr. 5.

Dlu I. M. Rosiu, practicantu la tribunalulu din Vêrsietiu, fu numitu vice-notariu la tribunalulu din Biserica-alba.

Feliurite.

Unu chipu fôrte simplu pentru desfacerea casatoriei. Acestu chipu este introdusu in moravurile sociale ale Birmaniloru. Acolo candu unu barbatu si o femeia nu mai potu traî impreuna, desfacu legaturile conjugale in chipulu urmatoru. Aprindu doue luminari, se inchidu in colibele loru, se punu josu si astépta in liniste pana se trecu de totu luminârile. Acela, a caruia lumina s'a stinsu mai antâiu, se scóla indata si parasesee casa, cá sè nu se mai întórca nici odata inapoi. Partea care se departéza nu mai ia nimica alta, afara de straile cari le are pe sine in acelu momentu; tóte celelalte devinu proprietatea partii celelalte. (Aper. Leg.)

O fêta curagiósa. In érn'a anului 1838 in pensionatul de fete alu orasiului Limoges in Francia a eruptu unu focu, care s'a respanditu fôrte iute. Toti au grabitu sè scape din edificiulu ardiendu. De odata s'audi unu strigatu infricosiatu : o copila mica fu uitata in odai'a sa. Atunce o tinera copila svelta esclamandu : „Eu voiu mantui-o!“ — sari in cas'a ardienda. Peste câte-va mominte ea esi érași din flacare, aducéndu in bratie pe fetiti'a mantuita. Abiá trecura câte-va dile, si regele tramise fetei curagióse o medaila de auru, si unu capitanu — martoru alu bravurei dinsei — i ceru man'a. Acestu capitanu acuma e presedintele Franciei, si fêta curagiósa se chiama — madame Mac-Mahon.

Suvenirea mortiloru.

O perdere nationala. Cetimu in „Trompet'a Carpatiloru“, cá archimandritulu Averchie, fostulu directoru alu scólei macedono-romane din Bucuresci, a muritu la 18 febr., la manastirea Grijan, in Thesali'a. Repausatul a fostu unu adeveratu apostolu alu desteptării romanismului in Epiru, Macedoni'a si Thesali'a; elu a dusu la Bucuresci 35 juni de la Pindu, cá sè invetie acolo romanese si rentorcénduse, sè respandésca cultur'a limbei romane intre ai loru; elu a fondatu in Macedoni'a mai multe scoli si biserici romane. In eternu amintirea lui!

Dimitrie Stanescu, — ni spune „Curierul“ din Iasi, — ingineru forestieru, si mai bine de 10 ani inspectoru silvicu in Moldova, (de origine din Transilvani'a), membru alu societátii invetiaturei poporului romanu din Iasi, si membru alu societátii geografice italiene din Florenti'a, dupa o bóla indelungata, muri in etate de 44 de ani. Reposatul lasà o socia veduva si doue fete orfeline; elu mai lasà Romaniei antâi'a „harta silvica“ a tiei, lucrare, prin care obtinè medail'a de auru a M. Sale Domnitorului Carol I. Pe langa lucrulu manei mai lasà si inspiratiunile spiritului seu, prin cartea intitulata : „Colectiune de poesii“, dedicata femeii si copiiloru sei si tiparita la anul 1871.

Barbu Stanciu, preotu in comun'a Zaguieni, langa Caransebesiu, a repausatu la 8 martiu, in etate de 50 de ani, si alu 22-le alu preotiei sale.

Florianu Michesiu, fostu prefectu in 1848/9, a repausatu la Bistritia in 17 martiu.

Ferdinandu Freiligrath, unulu dintre poetii germani moderni de renume bunu, a muritu in Cannstadt, la 17 l. c.

Ghicitura de siacu
de Alesandru Lupanu.

Tu	Tu	de-	se-	besci	ceea	ri	o
su	ni-	o-	eu!	mi	stea	iu-	a
scum-	co-	subli-	ange-	De	unu	la	de-
ma,	acela	na	Spune	su	rasiu,	fi	Si
pi-	pa	utu	eu?	copi-	ce	à	ni-
est	bela	lasiu,	nu	Si	a	re	asiu
fo-	la	na	Scum-	Ah!	unu	nchi-	ceea
di	pa	re,	esti	Te	eu!	de-	so

Se pôte deslegá dupa saritul calului.

Post'a Redactiunii.

Cilu. Doin'a, séu mai bine balad'a e pré cunoscuta. Altele nóue bucurosu. Ori câtu de multi colaboratori avemu, totusi primim cu placere lucrâri bune de la ori si cine. Cu novela s'a urmatu conformu dorintiei dtale.

Orfan'a. De vei corege cele câte-va gresieli in metru si una in cadintia, i vomu face locu.

Treiluniulu jan.—mart. alu foi nòstre se va incheiá cu nrulu 13. Deci rogâmu de timpuriu pe toti aceia, ale caroru abonaminte voru espirá, sè binevoiesca ale renói pan'atunce, de cumva voiescu sè aiba fói'a nòstra si in viitoriu, cá-ci — precum de la anul nou incóce, asiá — si in treiluniulu viitoriu numai acelora li se va tramite fói'a, cari au platitu inainte. Onorab. publicu s'a pututu convinge, cá noi nisumu din ce in ce a satisfacé tóte dorintiele; in acestu treiluniu numerulu colaboratoriloru nostri s'a sporitu, ér ilustratiunile s'au inmultitu. Ceremu dar si noi concursulu publicului. Rogâmu pe toti amicii acestei intreprinderi, sè o recomande si altora in cerculu cunoscentiei loru. Pretiulu pe unu anu 10 fl., pe jumetate de anu 5 fl., pe trei luni 2 fl. 60 cr. Esemplare complete mai avemu din inceputulu anului. Recomandâmu atentunii cetitoriloru nostri si „Siedietóra“, unic'a fôia poporala romana, pe care si poporul o intielege; pretiulu pe unu anu numai 1 fl.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tiei nr. 39.